

Всю сукупність ризиків в інноваційному процесі слід поділити на групи за напрямками або аспектами з метою спрощення їх аналізування у діяльності підприємств. Класифікацію ризиків доцільно здійснювати за такими ознаками: за етапами інноваційного процесу; за видами інновацій; за джерелом виникнення (ризик зовнішнього середовища, ризик проміжного середовища, ризик внутрішнього середовища); за організаційним рівнем (загальноорганізаційні ризики, ризик підрозділів, групові ризики, індивідуальні ризики).

Важливим завданням на підприємствах в процесі розробки та впровадження інноваційного проекту є оптимізація ризиків з метою запобігання їх негативних наслідків. Окрім традиційних методів мінімізації ризиків (здобуття первинної інформації, лімітування, резервування, диверсифікування, бізнес-планування, організування запасів, застосування деривативів, перевірка бізнес-партнерів) в управлінні інноваційними процесами доцільно використовувати специфічні заходи, а саме:

1. Проведення психологічної діагностики готовності працівників до інноваційних змін.
2. Залучення працівників, схильних до ризиків, до інноваційної діяльності.
3. Підвищення кваліфікації персоналу відповідно до потреб інноваційного процесу.
4. Зовнішнє консультування з юридичних, технічних та економічних проблем.
5. Організація захисту інформації про інновації.
6. Страхування фінансових ризиків.
7. Використання систем управління якістю.
8. Розподіл ризику між учасниками інноваційного проекту.

Враховання ризиків в управлінні інноваційним процесом дозволить збільшити ймовірність успішної реалізації інноваційних проектів, сформувати ефективну структуру управління відповідно до вимог інноваційної діяльності, зменшити кількість негативних явищ соціально-психологічного характеру в процесі інноваційних змін.

СУТНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТУ УПРАВЛІННЯ

*Волощук Л.О., к.е.н., доц., доцент кафедри обліку та аудиту,
ОНПУ, м. Одеса, Україна*

Аспектам інноваційного розвитку присвячено багато наукових праць, у яких досліджено стратегії та методи забезпечення інноваційного розвитку, визначено його вплив на процеси, пов'язані з розвитком держави й регіонів, галузей та окремих підприємств. Вагомий внесок у дослідження теоретичних і практичних аспектів

інноваційного розвитку здійснили відомі вчені О.Амоша, І.Бузько, Є.Бельтюков, Б.Буркинський, А.Бутенко, В.Геєць, В. Гриньова, І.Грузнов, Е.Забарна, В.Захарченко, С.Ілляшенко, А.Ковальов, О.Кузьмін, М.Меркулов, В.Осипов, Й.Петрович, Л.Смоляр, С. Харічков, Л.Федулова, С.Філіппова, М.Шарко, М.Юдін, А.Яковлев. Однак, незважаючи на значну кількість досліджень, досі не сформувався єдиного чіткого визначення поняття «інноваційний розвиток підприємства», а в контексті багатьох публікацій інноваційний розвиток підприємства достатньо часто ототожнюють із поняттям його розвитку в цілому.

В більшості випадків у дослідженнях як вітчизняних, так і іноземних науковців термін «інноваційний розвиток» використовується, коли йдеться про відповідний тип розвитку на макrorівні і проводяться дослідження щодо механізму реалізації науково-технічного прогресу в процесі економічного розвитку країни, регіону, формування так званої знанневої економіки, пошуку нових джерел економічного зростання, побудови державної інноваційної моделі розвитку тощо. При цьому під інноваційним типом розвитку, як правило, розуміють «спосіб економічного зростання, заснований на постійних і систематичних нововведеннях, спрямованих на суттєве поліпшення всіх аспектів діяльності господарської системи, на періодичному перегрупуванні сил, обумовленому логікою НТП, цілями і завданнями розвитку системи, можливістю використання певних ресурсних факторів у створенні інноваційних товарів і формуванні конкурентних переваг» [1], а «інноваційною» вважають таку модель розвитку, яка безпосередньо ґрунтується на отриманні нових наукових результатів та їх технологічному впровадженні у виробництво, забезпечуючи приріст ВВП головним чином за рахунок виробництва і реалізації наукоємної продукції та послуг [2]. Проте, термін «інноваційний розвиток» вже тривалий час використовується і на мікрорівні, але часто без будь-яких ґрунтовних пояснень того, що під цим має сенс розуміти.

Невизначеність сутності інноваційного розвитку промислового підприємства як об'єкта управління ускладнює й формування на підприємствах відповідних механізмів та інструментів управління цим явищем за всіма функціями управління, та, зокрема, функціями планування, обліку, аналізу, контролю та регулювання, ефективна реалізація яких потребує: 1) критеріального визначення сутності інноваційного розвитку; 2) формування систем планування, обліку, аналізу, контролю та регулювання інноваційного розвитку підприємства за визначеними критеріями.

Вивчення численних наукових джерел дозволило встановити, що нині сформувався два основних підходи до розуміння цього терміну: 1) предметно-технологічний, або орієнтований на науковий результат, при якому інноваційний розвиток розглядається як кінцевий результат наукової та науково-технічної діяльності; 2) функціональний, в якому інноваційний розвиток пов'язують із функціями створення, впровадження, поширення нововведень, реалізації інноваційних проєктів тощо.

Узагальнення наукових розробок деяких вітчизняних авторів дозволяє стверджувати, що дефініція «інноваційний розвиток» розглядається у вузькому та широкому розумінні як [3]:

– складова загальносвітового науково-технічного прогресу – макроекономічний підхід, з позицій якого інноваційний розвиток здебільшого ототожнюється з науково-технічним прогресом, надаючи йому рис загальності, всебічності та глобальності протікання;

– механізм реалізації внутрішнього потенціалу підприємства – мікроекономічний підхід, де інноваційний розвиток постає як сукупність нових методів, засобів та шляхів реалізації інноваційних можливостей підприємства, а основними характеристиками такого розвитку є системність, циклічність, динамічність;

– сукупність дій щодо впровадження нововведень – мікроекономічний підхід, який розділяє процес інноваційного розвитку на складові, що відповідають етапам роботи по пошуку, розробці та реалізації нововведень на підприємстві; спирається на такі поняття як інноваційна діяльність, інноваційний процес і формує таким чином основні інструменти управління.

Аналіз більш ніж 50 існуючих визначень дефініції «інноваційний розвиток» та «інноваційний розвиток підприємства», застосовуваних в дослідженнях вітчизняних вчених та вчених країн СНД, дозволив визначити деякі ключові погляди науковців на сутність інноваційного розвитку підприємств: 1) інноваційний розвиток пов'язують із розгортанням інноваційного процесу; 2) інноваційний розвиток фактично ототожнюють з інноваційною діяльністю, або визначають як результат інноваційної діяльності; 3) при визначенні сутності інноваційного розвитку акцентують увагу на джерелі цього розвитку – інноваціях; 4) наголошують на тісному взаємозв'язку між інноваційним розвитком та потенціалом підприємства (передусім, інноваційним потенціалом); 5) визначають, що інноваційний розвиток підприємства полягає у здійсненні якісних змін, заснованих на інноваціях.

Отже, в процесі управління інноваційним розвитком на підприємстві об'єктами управління також мають виступати: інновації, інноваційні процеси, інноваційна діяльність та інноваційний потенціал підприємства.

Дослідження існуючих визначень означених понять дозволили зробити висновок, що всі вони мають багато спільного з поняттям інноваційного розвитку. Так, інновації лежать в основі як інноваційної діяльності так й інноваційного розвитку [4]; як інноваційна діяльність, так і інноваційний процес та процес інноваційного розвитку мають характер процесу – як комплексу дій, проте мета цих дій у випадку інноваційного процесу вужча ніж у випадку процесу інноваційного розвитку. Інноваційний процес переважно спрямований на створення інновацій, а процес інноваційного розвитку – на їх впровадження з метою забезпечення розвитку підприємства.

Втім різноманіття визначень дефініцій не дають змоги чітко їх розмежувати та однозначно визначити їх взаємозв'язок та підпорядкованість. Водночас, в основі всіх

означених явищ (інноваційного розвитку, інноваційного процесу, інноваційної діяльності) лежить так званий інноваційний потенціал підприємства, що є комплексною характеристикою спроможності підприємства до інноваційної діяльності.

Узагальнивши можна зробити висновок, що: 1) інноваційний процес спрямований, перш за все, на створення інновацій, їх втілення та розповсюдження в практичній діяльності; 2) інноваційна діяльність охоплює діяльність з управління (організації, планування, мотивації, аналізу, контролю, регулювання) реалізації інноваційних процесів на підприємстві; 3) інноваційний розвиток – це розвиток (як результат) на засадах ефективного здійснення інноваційної діяльності (для інноваційних підприємств), та розвиток (як процес) на засадах ефективного використання інноваційного потенціалу (для будь-яких підприємств).

Погоджуючись з думкою деяких авторів, в тому що інноваційний розвиток спрямований на досягнення якісних змін стану підприємства, та узагальнивши існуючий наробок, можна запропонувати таке визначення інноваційного розвитку як об'єкта управління з позиції процесу та з позиції результату: 1) інноваційний розвиток підприємства – це процес розвитку за рахунок формування та використання інноваційного потенціалу, спрямований на якісні зміни стану підприємства; 2) інноваційний розвиток підприємства – це позитивні якісні зміни стану підприємства (що знаходять відображення в підвищенні ефективності діяльності, конкурентоспроможності, зростанні ринкової вартості і т.і.) в результаті здійснення інноваційної діяльності та використання інноваційного потенціалу.

Втім, інноваційний розвиток підприємства виявляється дуже комплексним та, звідси, важким об'єктом управління. Відповідно, побудова системи управління інноваційним розвитком та системи забезпечення функцій управління ним на підприємстві потребує декомпозиції та розгляду інноваційного розвитку як сукупності складових, кожна з яких має виступати окремим об'єктом управління, відповідно окремим об'єктом планування, обліку, аналізу, контролю та регулювання.

Список літератури:

1. Захарченко В.І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки: навч. посіб. / В.І. Захарченко, Н.М. Корсікова, М.М. Меркулов. – К. : Центр навчальної літератури, 2012. – 448 с.

2. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / За ред. д-ра екон. наук, проф. Л.І. Федулової. – К.: Основа, 2005. – 552 с.

3. Рогоза М.Є. Стратегічний інноваційний розвиток підприємств: моделі та механізми: монографія / М.Є. Рогоза, К.Ю. Вергал. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. – 136 с.

4. Філіппова С.В. Інноваційна трансформація промислового сектору економіки України та механізми її регулювання: монографія / С.В. Філіппова, Л.О. Волошук, Г.А. Смоквіна., С.О. Черкасова., Н.М. Сімакова. - Одеса, Вид-во «ВМВ», 2009. - 180 с.